

Ἡ θέση τῶν ζώων στήν Ὁρθοδοξία

Ἡ διατάραξη τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου μὲ τό φυσικό περιβάλλον ὁδήγησε καὶ στήν ἀλλοτρίωση τῆς σχέσεως του μέ τά ζῶα. Συχνά ἡ ζωφιλία ὁδήγησε στήν ζωλατρία μέ φυσικό ἐπακόλουθο τήν λατρεία τῆς κτίσης παρά τόν κτίσαντα.

Πόσο ἀποδεκτές ὅμως ἀπό τήν Ὁρθοδοξία είναι τέτοιες συμπεριφορές;

Στίς μέρες μας παρατηρούνται κοινωνικά κινήματα γιά τήν προστασία τῶν ζώων καὶ τῶν δικαιωμάτων τους, ἀλλά ἐπίσης ἀναπτύσσονται σέ παγκόσμιο ἐπίπεδο καὶ φιλοσοφικές συζητήσεις, γιά νά δικαιολογήσουν ἡ ὅχι τήν ὁδηγήτητα καὶ τήν ἀναγκαιότητα τῆς εἰσαγωγῆς ἐνός συστήματος δικαιωμάτων τῶν ζώων, ἀνάλογον μέ αὐτό τὸν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἑνοχὴ πού αἰσθάνεται ὁ ἀνθρωπός γιά τήν ἀνικανότητά του νά ἀντικρίσει τά μέλη τοῦ ζωϊκοῦ δασιλείου

τοῦ Ἀνδρέα Χατζηχαμπῆ
Βιολόγου-Περιβαλλοντολόγου
Bch., MSc., aMIEvN,
ὑπ. Δρος Βιολογίας

μέ συναίσθημα καὶ δικαιοσύνη, μέσα στά δυτικά πρότυπα ζωῆς τοῦ σύγχρονου κόσμου, ἀποτελεῖ τήν γενειούσιγό αἵτια τῶν κινημάτων ζωοφιλίας, ἀλλά καὶ τῶν πιο πάνω συζητήσεων. Είναι ἀναιμένομεν μέσου στήν ἀπέραντη μοναξιά τοῦ ἀνθρώπου, ὃπου ἀπονοιά-

ζει καὶ ἡ ἐπαφή μέ τά ζῶα, νά ἀναπτύσσονται δύο ἀκραίες καταστάσεις, εἴτε τῶν ὄμάδων ἔκεινων πού συμπεριφέρονται μέ φόδο, διὰ καὶ ἀδιαφορία πρός τά ζῶα εἴτε ἔκεινων, πού συμπεριφέρονται μόνο μέ συναίσθημα, πού σέ δριμυμένες περιπτώσεις, διως, φτάνει σέ δριακά φαινόμενα ζωοφιλίας, διως διοργάνωση καλλιτείων, νίσθεσίες, νοσοκομειακή περίθαλψη, κληροδότηση τεραστίων περιουσιῶν ἡ ἀκόμα καὶ ζωλατρίας. Μιά ζωολατρία πού ξεκινά ἀπό τήν πίστη δι τά ζῶα ἔχουν ψυχή. Εἰδική περίπτωση

ζωαλατρίας μπορεῖ νά θεωρηθεῖ καί ή ἀποκλειστική χρονοφαγία, δύον ἐν ὄντοι τοῦ ἀποκαλούμενου δικαιώματος τῶν ζώων γιά τὴν ζωή θεωρεῖται ἔγκλημα ή θανάτωση ζώων γιά τροφή ἀπό τὸν ἀνθρώπο.

Πέραν ἀπό αὐτές τις ἔνες πρός τὴν Ὁρθοδοξία καταστάσεις, ὑπάρχει σαφῶς ἡ ἀληθινή σχέση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὰ ζῶα, διπλάσια τὴν ὑπαγορεύεται ἀπό τοὺς ὅρθοδοξους κανόνες, ἀλλά καὶ τὴν ἱερά παράδοση.

Σκοπός καὶ προορισμός

Μετά τὴν δημιουργία τῶν φυῶν καὶ πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου, ὁ Θεός προώρησε στὴν δημιουργία τῶν ζώων. Ἡ σειρά ποὺ τὰ δημιουργησε ὁ Θεός φανερώνει τὴν θεία ἵεραρχία τους. Τὰ ζῶα μπροστὶ καὶ χρηματοποιοῦν ὅλα ἔκεινα πού ἔχουν προηγήθει, δηλαδὴ φυτά καὶ ἀνθυπόκιο περιήλαν. Ἡ σειρά αὐτή εἶναι ἐνδεκτική τῆς θείας τάξης καὶ ισορροπίας πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στοὺς διάφορους διοικούντες τοῦ πλανήτη μας, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ διοπνευματικοῦ ὄντος, τοῦ ἀνθρώπου. Γίνεται πασιφανές ἔτι δι τὰ ἀκραίες καταστάσεις ζωαφίλιας καὶ ἀποκλειστικής χρονοφαγίας ἀπότελον ἔχτροπές ἀπό τὴν ὅμαλη σχέση ἀνθρώπου καὶ ζώων σύμφωνα μὲ τὴν Ὁρθοδοξία. «Οπως ὁ Μέγας Βασίλειος ἀναφέρει

Ἐπάνω: Οἱ Ρούβηνίτες, οἱ Γαδίτες καὶ οἱ Μαννασίτες ἐπιστρέψουν στὴ χώρα τους (κωδ. 602, φ.394a). **Λεπτομέρεια.** Μικρογραφία χειρογράφου τῆς Ἰ. Μονῆς Βατοπαιίου. **Μέσωρ.** Τὸ θαῦμα τῆς ἔξαγωγῆς νεροῦ ἀπό τὸν δράχο (κωδ. 602, φ. 163a). **Λεπτομέρεια.** Μικρογραφία χειρογράφου τῆς Ἰ. Μονῆς Βατοπαιίου. **Κάτω:** Ο ἀποδιοπομπαῖος τράγος (κωδ. 602, φ.52a). Μικρογραφία χειρογράφου τῆς Ἰ. Μονῆς Βατοπαιίου.

στὸν «Περὶ Ηστείας» λόγῳ τοῦ, ἐνῷ δέν ὑπῆρχε στὸν Παράδεισο οἶνος, οὔτε σφαγές ζώων, οὔτε κρεοφαγία, μετά τὸν κατακλυσμὸν ἡ γραφὴ λέγει «νά τρόφυετε ἀπό ὅλα ὡσάν χλωρά χόρτα». Στὴν συνέχεια δόλα τὰ ζῶα ἔρχονται ἐμπροσθετοῦν τὸν διοικημένου βασιλέα τῆς πτίσεως, γιά νά τοὺς δῶσει τὸ δόνομά τους. «Πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ, πρόδοτα καὶ βοάς ἀπάντα, ἐδὲ καὶ τὰ κτήνη τοῦ πεδίου, τὰ πετενά τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοὺς ιχθύας τῆς θαλάσσης» (Ψαλ. 8, 7-9).

Μετά τὴν δημιουργία τῶν φυῶν καὶ πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου, ὁ Θεός προώρησε στὴν δημιουργία τῶν ζώων. Ἡ σειρά ποὺ τὰ δημιουργησε ὁ Θεός φανερώνει τὴν θεία ἵεραρχία τους. Τὰ ζῶα μπροστὶ καὶ χρηματοποιοῦν ὅλα ἔκεινα πού ἔχουν προηγήθει, δηλαδὴ φυτά καὶ ἀνθυπόκιο περιήλαν. Ἡ σειρά αὐτή εἶναι ἐνδεκτική τῆς θείας τάξης καὶ ισορροπίας πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στοὺς διάφορους διοικούντες τοῦ πλανήτη μας, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ διοπνευματικοῦ ὄντος, τοῦ ἀνθρώπου.

Γίνεται πασιφανές ἔτι δι τὰ ἀκραίες καταστάσεις ζωαφίλιας καὶ ἀποκλειστικής χρονοφαγίας ἀπότελον ἔχτροπές ἀπό τὴν ὅμαλη σχέση ἀνθρώπου καὶ ζώων σύμφωνα μὲ τὴν Ὁρθοδοξία. «Οπως ὁ Μέγας Βασίλειος ἀναφέρει

ποὺ (Ψαλμός 104). Στὴν Π. Διαθήκη εἰδαμενεὶς ἐπίσης νά φιλάγονται ἀδιαβεῖς, ἄλλα καὶ νά ὑπέρτεονται ἀπό ζῶα, ἄγριοι καὶ δίκαιοι, δύος ὁ Προφήτης Ἡλίας μὲ τὸν κόρακα, ὁ Δανιήλ στὸν λάκκο τῶν λεόντων καὶ ὁ Ἰωνᾶς ποὺ παραμένει στὴν κοιλία τοῦ κήπου γιά τρεις ἥμερες.

Η Ἑναρξὴ τῆς Καΐνης Διαθήκης μέ τὴν ἐνσάρκωση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ συνοδεύεται ἀπό μια Ἱερή εἰκόνα μὲ ζῶα. Οἱ καμῆλες τῶν μάγων, τὰ πρόδοτα τῶν ποιμένων, τὸ δόδι καὶ ὁ ἡμίονος, σέ πληρή ἀρμονία καὶ γαλήνη μπρο-

στά στὴν παναγιότητα τοῦ θείου Βρέφους. Λεσταίνουν μέ τὰ χνῶτα τους τὸν νεογέννητο Βασιλέα πάντων τῶν ὄρατων καὶ ἀօρατων. Ἐπίσης, ἡ φανέωση τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, τοῦ ἐνός ἐκ τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἀγίας Τριάδας, κατά τὴν Βάπτιση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μέ τὴν μορφή ἐνός πτηνοῦ, ενχάριστηρη μας - «πρός τέρψιν ἡμῖν δεδωρημένα» γιά τὴν ἀληθινή ψυχαγωγία, καρά καὶ εὐφροσύνη τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε μὲ τὴν μελέτη τοῦ πλήθους, τοῦ μεγέθους καὶ τῆς δημοφάσης τὸν δημιουργημάτων νά δόηται ὁ ἀνθρωπός στὴν ἀληθινή γνώση τοῦ Θεοῦ, ἀναδεικνύοντας τὸ σύμπαν σέ ἔνα ἀπέραντο σχολεῖο θεογνωσίας.

Πάμπολλα ὅμως είναι τὰ παραδείγματα στὴν Π. Διαθήκη δην τὰ ζῶα χειρομοτούονται ἀπό τὸν Θεό γιά τιμωρία τῶν ἀνθρώπων, δύος οἱ πληγές κατὰ τῆς Αἴγυπτου (Ψαλμός 104).

Στὴν Π. Διαθήκη εἰδαμενεὶς ἐπίσης νά φιλάγονται ἀδιαβεῖς, ἄλλα καὶ νά ὑπέρτεονται ἀπό ζῶα, ἄγριοι καὶ δίκαιοι, δύος ὁ Προφήτης Ἡλίας μὲ τὸν κόρακα, ὁ Δανιήλ στὸν λάκκο τῶν λεόντων καὶ ὁ Ἰωνᾶς ποὺ παραμένει στὴν κοιλία τοῦ κήπου γιά τρεις ἥμερες.

Η Ἑναρξὴ τῆς Καΐνης Διαθήκης μέ τὴν ἐνσάρκωση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ συνοδεύεται ἀπό μια Ἱερή εἰκόνα μὲ ζῶα. Οἱ καμῆλες τῶν μάγων, τὰ πρόδοτα τῶν ποιμένων, τὸ δόδι καὶ ὁ ἡμίονος, σέ πληρή ἀρμονία καὶ γαλήνη μπρο-

στά στὴν παναγιότητα τοῦ θείου Βρέφους. Λεσταίνουν μέ τὰ χνῶτα τους τὸν νεογέννητο Βασιλέα πάντων τῶν ὄρατων καὶ ἀօρατων. Ἐπίσης, ἡ φανέωση τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, τοῦ ἐνός ἐκ τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἀγίας Τριάδας, κατά τὴν Βάπτιση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μέ τὴν μορφή ἐνός πτηνοῦ, ενχάριστηρη μας - «πρός τέρψιν ἡμῖν δεδωρημένα» γιά τὴν ἀληθινή ψυχαγωγία, καρά καὶ εὐφροσύνη τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε μὲ τὴν μελέτη τοῦ πλήθους, τοῦ μεγέθους καὶ τῆς δημοφάσης τὸν δημιουργημάτων νά δόηται ὁ ἀνθρωπός στὴν ἀληθινή γνώση τοῦ Θεοῦ, ἀναδεικνύοντας τὸ σύμπαν σέ ἔνα ἀπέραντο σχολεῖο θεογνωσίας.

Τὰ ζῶα ἐτραχύνθησαν κατά τοῦ ἀνθρώπου, γιατί ὁ ἀνθρωπός μέ τὴν ἀμαρτία διέρρεξ τὴν ἐνότητά του μέ τὸν Θεό, αἵτια ποὺ διέρρεξ καὶ τὴν σχέση του μέ τὰ ζῶα. Οἱ Ἀγίοι είχαν συμπατική ἄγαπη, ἀγαπούσαν δλόκληρη τὴν δημιουργία. Στὴν φωτογραφίᾳ ἡ εἰκόνα τοῦ ἀγίου Μοδέστου, προστάτη τῶν ζώων (Τ. Ναός Ἀγίου Σάββα Καλύμνου).

τὸν περιστεριοῦ, δείχνει ὅτι δέν μπορεῖ νά θεωρεῖται προσοβλητική μά τεισια προσομοιωση. Φανερώνει ἐπίσης δην ὁ Δημιουργός Θεός περιβάλλει μὲ ἀσύλητη ἄγαπη καὶ καταδεκτικότητα ἀκόμη καὶ τὰ ἀλογα πηγά, κάθε κτίσμα του. Καὶ ὅταν ὁ Θεός καταδέχεται καὶ ἄγαπα μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο τὰ ζῶα, πότε καταδεκτικότητα καὶ ἄγαπη ἡ ἀνθρώπου;

Οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ ζῶα

Τὰ διάφορα συναξάρια τῶν ἀγίων είναι καταστάσητα ἀπό εἰκόνες καὶ δη-

γήσεις μὲ ζῶα. Ὁ ἄγιος Μόδεστος, ποὺ μαζί μὲ τὸν ἄγιο Μάμα θεωροῦνται οἱ προστάτες τῶν ζώων, ἔραψε μάλιστα καὶ εἰδική εὐχή γιά τὰ ζῶα «Εὐχή εἰς κτήνη». Ὁ ἄγιος Μάμας τρεφόταν ἀπό γάλα ἀγίων ζώων, ποὺ τὸν ἐπισκέπτονταν ὁμαδικά καὶ καθημερινά καὶ μὲ πολλὴ ἄγαπη καὶ οἰκείωτητα τοῦ πρόσθιον σφεαν τὸ γάλα τους. Οἱ σύγχρονοι Γέροντες παρουσιάζουν ἀλλότρη τὴν μαρτυρία δην ὁ ἀνθρώπος τοῦ Θεοῦ, ὁ ἀνθρωπός μακριά ἀπό τὴν ἀμαρτία καὶ σέ κοινωνία μέ τὸν Θεό, δρίσκεται σὲ πλήρη ἀρμονία καὶ ἄγαπη μέ τὰ ζῶα.

Τὰ ζῶα ἐπιδεχονται καὶ τὴν ἐνέργεια τοῦ διαδότου. Οἱ δῆμοι -κατειλημένοις ἀπό τὸν διάδολο- παρέσυντο στὴν ἀμαρτία τοὺς πρωτόπλαστους, καὶ μαζὶ μὲ αὐτὸν καὶ δῆλη τὴν κτίση. Τοὺς «στέρεσσας» τὴν θεία χάρη, μὲ ἀποτέλεσμα νά ἀντιμετωπίζονται ἔχθρικα ἀπό τὰ ἀλογα ζῶα τὰ θηριά καὶ πάντα τὰ ζῶα τῆς γῆς γυμνωθέντα τούτον τῆς πρώτης θεασαμένης δόξης καταφονήσαντα αὐτὸν, ἐτραχύνθησαν ἀπαντα εὐθύντας καὶ ἀπό τὸν θεόν τοῦ. Τὰ ζῶα ἐτραχύνθησαν κατά τοῦ ἀνθρώπου, γιατί ὁ ἀνθρώπος μέ τὴν ἀμαρτία διέρρεξ τὴν ἐνότητά του μέ τὸν Θεό, αἵτια ποὺ διέρρεξ καὶ τὴν σχέση του μέ τὰ ζῶα. Διότι τὰ ζῶα καὶ δῆλα τὰ ζῶανδρούς ζῶουν ἀπό μέσα τους τὸν ἐνόπιον λόγο, τὴν αἵτια τῆς δημιουργίας τους. «Οπως ὁ ἄγιος Μάξι-

Τά ζώα ἔχουν ώς οκοπό τῆς παρονοίας τους καὶ τῆς δημιουργίας τους τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου.

μος ἀναφέρει, «μέ διαφορετική σέ κάθε ὃν μορφή ἡ αἰτία πού τά δημιουργησε τά ἐνοποιεῖ δόλα, καθένα ξεγωιστά καὶ μεταξύ τους».

Τά ζῆνα ἔξαφαγίζονται...

‘Η μέριμνα τού Θεού δέν σταματᾷ για τά ζωά στήν δημιουργία τους. Αντός ώς διό ωρητής τῆς ζωής ἔχει την δύναμη τῆς διατήρησης τους ή τοῦ πλήνετος ἀφανισμοῦ τους: «ἀντανελεῖς τὸ πνεῦμα αὐτῶν καὶ ἐξλείψουσι καὶ εἰς τὸν χοῦν αὐτῶν ἐπιστρέψουσιν». (Ψαλ. 103, 29). Στήν Παλαιά Διαθήκη, ειδαμε νέ μεριμνά και γι' αντά στόν κατακλυνό, διατάσσοντας τόν Νώε «καὶ ἀπό πάντων τῶν κτηνῶν και ἀπό πάντων τῶν ἐρπετῶν και ἀπό πάντων των θηρίων και ἀπό πάσης σαρκώς, δύο-δύο ἀπό πάντων εἰσάγεις εἰς τὴν καβοτόν...».

Μετά τήν ἐνσάρκωση τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀνίογεται ἡ δόξα πρὸς τὴν θεώσα. Στὴν σημειωνῆ ἑποχῇ δῶμας, ἀντὶ νά ἐργάζεται γι' αὐτὸν ὁ ἀνθρώπος προσκυνεῖ σὲ μᾶλα ἀπάτη καὶ ἀχαλίνωτη χρονιμοποίηση τοῦ περιβάλλοντος, ἐπιφέροντας στὴν φύση ἀλαγές ἄκρως διατακικές γιὰ τὸ περιβάλλον. Σήμερα τὰ μιᾶς ἀπὸ τὰ εἰδὴ Θηλαστοπάνια καὶ τὸ «εἴναι τριτὸν Ἐρεπόντι, Ψαριών καὶ Πουνιών χαρακτηρίζονται ως κινδυνεύοντα. Ἐπισης, ἀπὸ τό 1600, 484 ζωικά και 654

φυτικά είδη σύμφωνα με το World Conservation Monitoring Centre έχουν έξαφανισθεί. Ο ανθρώπος έχει απομακρυνθεί, με την άμαρτια, κατά πολύ άπλο τόπο προορισμού του. Υποταγμένος πλήρως στην ψλη και στον όγκον του νά την υποτάξει και νά την οίκει-οποιεί μετατρέπεται, σύμφωνα με τόν μηπορολάτη Ναυπακτίου Ερόθεο ού θηριανθρώπο πουν έξαγοντει τά πάντα. Μολύνε δηλη την δημιουργία και καταστρέφει τον ίδιο τόν έαντι του. Καταπράγει τις σάρκες του». Ή διάρροη τής σχέσης τού άνθρωπου με τόν Θεό, ή έωσοφοική άποστασία του στό νά άναφέρει πάντα τά κτήνη και πάντα τά έρπετά και πάντα τά θηριά και κάθε σάρκα, και δῆλη την κτίση στην ούσια με τόν Θεόν, ένα άκομα δημια μπροστά για την ένταξη τους στό ούμα τού σαρκωθέντος

λόγου, ἀποτελεῖ αἰτία ἐπανάστασης γιὰ τὰ ζῶντα καὶ δῆλη τὴν κτίση ποὺ ἀναδύνεται ἀπὸ μέσον τους τὸν δημιουργικὸν λόγον. Ἀποτελεῖ δῆμαρ πρός τὰ πιστά, δῆμαρ πρός τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν ἔξαφάνισην. Ἐπόκακις τῶν κατοικουντών εἰναι αὐτῇ, ἥφαντίσθοσαν κτήνη καὶ πετενία... ἀφανισμῷ ἥφαντίσθη πάσος ἡ γῆ» (Ιερ. 12, 4). Πάμπολλες εἶναι οἱ ἄναφορες στὴν Παλαιὰ Διαθήκη περιστατικῶν δύο ἔχουσιν ἔξαφανίσεις εἰδῶν καὶ καταστροφικά περιβιάλλοντικά φαινόμενα,

δπως ἀνομδίεις, σεισμούς, πυρκαγιές λόγω τῆς ἀμάρτιας τῶν ἀνθρώπων «εἰλαοὶ ἐν ἄγρῳ ἔτεκον καὶ ἐγκατέλησαν, ὅτι οὐκ γένεται θατάν, δονὶς ἀγνοῖος ἐστήσαντο εἰς νάτας, εἴλυσαν ἀγνοῖος, ἔξελπον οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν, ὅτι οὐκ γένεται ἀπό λαοῦ ἀδικίας» (Ιερ. 12, 7). Βέβαια θά ἦταν τολμῆμα νά πει κανεὶς δὴ ἡ κακία καὶ ἡ ἀμάρτια τῶν ἀνθρώπων οἵμερα ἔχει πλεονάσει τόσο, ώστε νά ἐπανεργόμαστε σε καταστάσεις δης στήγη Παλαιά Διαθήκη. Καὶ ὅμως δὲ ἀνθρωπος ἔχει καθήκον ἀπό την ἀρχή του κόσμου, σύμφωνα με την ἐντολή του Θεοῦ «ἐγγάγεσθα αὐτὸν καὶ φιλάσσειν». (Τερ. 2, 15). Σήμερα, αὐτό το καθήκον καθιστάται μέγιστο καθήκον του ὀφθόδοξου χριστιανοῦ. Σήμερος ή καταστοφή της φύσης, του μέσου που φανερώνει το μεγαλείο του Δημιουργοῦ, ἀποτελεῖ θρόνο κατά «τοῦ κτιστού». Ό τινας ἀνθρωπος μακριά ἀπό την φύση ἀφοκτά. Πειραικαλώμενος ἀπό πρόσγαματα τεχνητά, συνθετικά, ἀνθρωπογενή, ποιί δὲν ἀναβλίζουν τόν Δημιουργικό Λόγο του Θεοῦ, κάνει την γαλήνη καὶ την ισορροπία του, διολυγήκη καὶ ψυχική. Το σημαντικότερο δύον είμαστε διτί δεν αἰσθάνατε την ἔξαρτησή του ἀπό τόν Θεό, οὕτω την μέγιστη ἀπόδειξη της ἀγάπης του Θεοῦ, πού είναι ἡ Δημιουργία. Γ' αὐτὸν οἱ χριστιανοὶ ὀφείλουν νά κρατοῦν θετική στάση γά την προσασία του περιβάλλοντος καὶ τῶν ζώων εἰδικότερα. Βέβαια, μά ὀφθόδοξη στάση χωρίς ἀλλόθρονος επιδράσεις καὶ χωρίς οὐπερβολές. «Οπως δὲ δοις Σιλωνανός γράφει: «Ἐνοι προσοκλῶνται εἰς τὰ ζῶα, ἀλλ' οὐτῷ προσθάλλονται τόν Δημιουργόν, διότι δὲ ἀνθρωπος ἐλύητη ἵνα ζῇ ἀμάνιος μετά τοῦ Κυρίου, δουσιεύει μετ' Αὐτοῦ καὶ ἀγαπᾷ τὸν Ἔναν Θεόν. Ό τινας ἀνθρωπος δὲν πρέπει νά ἔχῃ πάθος πρός τα ζῶα, ἀλλά μόνον καρδιαν οἰκτίσουνταν πᾶν δημιουργήματα. Διαφορετικά κινδυνεύει νά λατρεύσει «την κτίση παρά τόν κτίσαντα» (Ρομ. 1, 25).